

ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

Уур амьсгалын өөрчлөлтийн тухай хуулийн төслийн талаар

Монгол Улс 1992 онд Уур амьсгалын өөрчлөлтийн тухай Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага (НҮБ)-ын суурь конвенцод нэгдэн орж, энэхүү конвенцыг хэрэгжүүлэх Парисын хэлэлцээрийг 2016 онд Улсын Их Хурлаар соёрхон баталж, уур амьсгалын өөрчлөлтийн эсрэг авах арга хэмжээг эрчимжүүлэх, уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицох чадвараа сайжруулах, хүлэмжийн хийн ялгарлыг бууруулахад хувь нэмэр оруулах үүрэг хүлээсэн.

Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн “Алсын хараа-2050” бодлогын баримт бичигт “6.4.Нүүрстөрөгч багатай, бүтээмжтэй, хүртээмжтэй ногоон эдийн засгийг хөгжүүлж, уур амьсгалын өөрчлөлтийг сааруулах олон улсын хүчин чармайлтад хувь нэмэр оруулна.” гэсэн зорилт дэвшүүлж, 2021-2030 (I үе шат) онд Эрчим хүч, хөдөө аж ахуй, барилга, тээвэр, аж үйлдвэр, хог хаягдлын салбарын хүлэмжийн хийн ялгарлыг бууруулж, нүүрстөрөгчийн шингээлтийг нэмэгдүүлнэ, Уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицох, тэсвэрлэх чадавхыг бэхжүүлж, үүсэж болзошгүй эрсдэлийг бууруулна, 2031-2040 (II үе шат) онд уур амьсгалын өөрчлөлтийн шинэ хэлэлцээрийн хүрээнд хүлэмжийн хийн үндэсний ялгарлыг бууруулж, нүүрстөрөгчийн шингээлтийг нэмэгдүүлнэ, 2041-2050 (III үе шат) онд уур амьсгалын өөрчлөлтийг сааруулах арга хэмжээг хэрэгжүүлж, хүлэмжийн хийн ялгарал ба шингээлтийн зөрүүг тэглэнэ гэж тусгасан байдаг.

Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт “3.4.Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлт, ногоон санхүүжилтийн хүрээнд хүлэмжийн хийн тайлагналын тогтолцоог бэхжүүлж, нүүрстөрөгчийн кредит тооцох, арилжаанд оролцох нөхцөлийг бүрдүүлэн ногоон санхүүжилт, хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн салбар дундын зохицуулалтаар хангах эрх зүйн орчныг сайжруулна, уур амьсгалын өөрчлөлтийн олон улсын хүчин чармайлтад хувь нэмэр оруулах, хувийн хэвшлийн үйл ажиллагааг өргөжүүлэх зах зээлийн болон зах зээлийн бус хэрэгслийг ил тод, байгаль орчны үр нөлөөг тооцож, үр дүнтэй хэрэгжүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлнэ” гэж заасан.

Нөгөө талаар Монгол Улсын хүлэмжийн хийн нийт ялгарал 1990 оноос хойш 82.1 хувиар нэмэгдсэн нь дээрх хүн амын төвлөрөл нягтшил, үйлдвэрлэл хэрэглээ, малын тоо толгойн өсөлттэй холбоотой бөгөөд нийт хүлэмжийн хийн ялгарлын 51.1 хувийг хөдөө аж ахуйн салбар, 44.7 хувийг эрчим хүчний салбар, үлдсэн хувийг аж үйлдвэрийн салбар болон хог хаягдлаас үүсч байна. Уур амьсгалын өөрчлөлтийн нөлөөллөөс үүдэлтэй ган гачиг, зуд турхнаас шалтгаалан хөдөө орон нутгийн иргэдийн хот суурин газар руу шилжих шилжилт хөдөлгөөн эрчимжиж, төвлөрлийг бий болгосноор Улаанбаатар хотын агаарын бохирдол, автозамын түгжрэл, төлөвлөлтгүй газар ашиглалт, ажилгүйдэл ядуурал нэмэгдэх, сургууль, цэцэрлэг, эмнэлгийн үйлчилгээний чанар хүртээмж буурах зэргээр нийгэм, эдийн засагт сөрөг нөлөө үзүүлэх шалтгаан болж байна.

Хууль санаачлагчийн зүгээс Монгол Улсын хувьд өнөөгийн нөхцөл, байдалтай уялдуулан Уур амьсгалын өөрчлөлтийн асуудлыг шинэ шатанд гаргаж, хууль, эрх зүйн тодорхой орчныг бүрдүүлэх зорилгын хүрээнд Уур амьсгалын өөрчлөлтийн асуудлуудыг өөрийн орны онцлог, дэлхий нийтийн чиг хандлагад нийцүүлэн тодорхойлж, олон улсын шинэлэг зохицуулалтыг нэвтрүүлэх, уур

амьсгалын өөрчлөлтийг сааруулах, түүнд дасан зохицох чадавхыг бүрдүүлэх, хүлэмжийн хийг бууруулах цогц бодлого хэрэгжүүлэхэд хууль эрх зүйн зөв, тогтвортой орчныг бий болгох зайлшгүй шаардлагатай гэж үзсэн бөгөөд Уур амьсгалын өөрчлөлтийн тухай хуулийн зохицуулалтын хувилбарыг сонгосон болно.

Иймд дээр дурдсан нөхцөл байдал, судалгааны дүн, Монгол Улсын эрх зүйн үндсэн зарчим, олон улсын сайн түршлага, зарчмуудтай нийцүүлэн Уур амьсгалын өөрчлөлтийн тухай хуулийн төслийг 9 бүлэгтэй хуулийн төслийг боловсрууллаа.

Хуулийн төсөл нь дараах бүлгээс бүрдэнэ. Үүнд:

Нэгдүгээр бүлэгт хуулийн зорилго, уур амьсгалын өөрчлөлтийн тухай хууль тогтоомж, хуулийн үйлчлэх хүрээ, уур амьсгалын өөрчлөлтийн үйл ажиллагаанд баримтлах зарчим болон хуульд хэрэглэсэн нэр томъёоны тодорхойлолтыг тусгана.

Хоёрдугаар бүлэгт уур амьсгалын өөрчлөлтийн асуудлаарх төрийн байгууллагууд болох Монгол Улсын Их Хурал, Засгийн газар, холбогдох төрийн захиргааны төв байгууллын чиг үүрэг, төрийн захиргааны байгууллага, нутгийн захиргааны байгууллагын болон хүлэмжийн хийн бүртгэл хариуцсан байгууллагын эрх, үүргийг тусгана.

Гуравдугаар бүлэгт уур амьсгалын өөрчлөлтийн нөлөөлөл, эмзэг байдал, эрсдэлийн үнэлгээ, хүлэмжийн хийн үндэсний тооллого, уур амьсгалын өөрчлөлтийн судалгаа, шинжилгээ, мэдээллийн суурь тогтолцоотой холбоотой харилцааг тусгана.

Дөрөвдүгээр бүлэгт уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицох бодлого, Үндэсний дасан зохицох төлөвлөгөө, дасан зохицох арга хэмжээ, хохирлын үнэлгээ болон уур амьсгалын өөрчлөлтийн сөрөг нөлөөллийг бууруулахтай холбоотой зохицуулалтыг тусгана.

Тавдугаар бүлэгт уур амьсгалын өөрчлөлтийг сааруулах, хүлэмжийн хийн ялгарлыг бууруулах, шингээлтийг нэмэгдүүлэх бодлого, арга хэмжээ болон Үндэсний тодорхойлсон хувь нэмрийн хэрэгжилттэй холбоотой харилцааг тусгана.

Зургаадугаар бүлэгт ногоон санхүүжилтийн эх үүсвэр, санхүүгийн хэрэгсэл, шалгуур, нийцэл, ил тод байдал, тайлагнал, баталгаажуулалттай холбоотой харилцааг тусгана.

Долоодугаар бүлэгт карбон зах зээлийн хэлбэр, карбон кредитийг үүсгэх, баталгаажуулах, бүртгэх, өмчлөх, шилжүүлэгтэй холбоотой харилцааг тусгана.

Наймдугаар бүлэгт уур амьсгалын өөрчлөлттэй холбоотой мэдээллийн сан, мэдээллийн тогтолцоо, ил тод байдал, тайлагнал, хяналт-шинжилгээ, үнэлгээтэй холбоотой харилцааг зохицуулна.

Есдүгээр бүлэгт хориглох үйл ажиллагаа, уур амьсгалын өөрчлөлтийн тухай хуулийг зөрчсөн тохиолдолд хүлээлгэх хариуцлага, хууль хүчин төгөлдөр болох зохицуулалтыг тусгана.

Хууль батлагдсанаар үүсэх нийгэм, эдийн засаг, хууль зүйн үр дагавар

Уур амьсгалын өөрчлөлтийн тухай хууль батлагдсанаар дараах эерэг үр дүн гарна. Үүнд:

1. Уур амьсгалын өөрчлөлтийн нөлөөллийг бууруулах, дасан зохицох, хүлэмжийн хийн ялгарлыг бууруулах талаар олон улсын өмнө хүлээсэн үүргийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой хууль, эрх зүйн орчин бүрдэж хүлэмжийн хийн тооллого,

тооцоолол, уур амьсгалын өөрчлөлтийн эмзэг байдал болон эрсдэлийн үнэлгээний нэгдсэн зохицуулалт бий болгоно.

2. Уур амьсгалын өөрчлөлттэй холбоотой мэдээллийн санг бүрдүүлж, судалгаанд үндэслэсэн нэгдсэн бодлого төлөвлөлтөөр уур амьсгалын өөрчлөлтийг сааруулах болон дасан зохицох арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхэд шинжлэх ухааны үндэслэлтэй хариу арга хэмжээ авах боломж бүрдэнэ.

3. Хүлэмжийн хийн ялгарлыг бууруулах, шингээлтийг нэмэгдүүлэхтэй холбоотой Монгол Улсын хэрэгжүүлж буй үйл ажиллагаанд олон улсын болон төр, хувийн хэвшлийн салбарын хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэх, олон улсын механизмыг нэвтрүүлэх боломж бүрдэнэ.

4. Шинжлэх ухааны үндэслэлтэй судалгаа, мэдээлэлд суурилсан бодлого, хариу арга хэмжээг хэрэгжүүлэх салбар хоорондын зохицуулалт боловсронгуй болж, Засгийн газар уур амьсгалын өөрчлөлтийн улмаас учрах эрсдэлийг удирдах, байгалийн гамшгаас сэргийлэхтэй холбоотой салбар дундын уялдаа холбоог сайжруулах, Монгол Улс Парисын хэлэлцээрт нэгдэн орсон улсын хувьд олон улсын өмнө хүлээсэн үүргээ биелүүлэх нөхцөл бүрдэнэ.

5. Карбон зах зээлийн кредит баталгаажуулах, арилжаанд оролцох нөхцөлийг бүрдүүлснээр карбон кредитийг эдийн засгийн эргэлтэд оруулж улс орны нийгэм, эдийн засагт эерэг нөлөөлөл үзүүлнэ.

6. Түүнчлэн, уур амьсгалын санхүүжилт, хөрөнгө оруулалтын тогтолцоог бүрдүүлэх замаар байгаль орчинд ээлтэй, уур амьсгалын өөрчлөлтийг даван туулахад шаардлагатай санхүүжилтийн найдвартай, тогтвортой эх үүсвэрийг бүрдүүлэх боломжтой болно.

7. Хүлэмжийн хийн ялгарлыг бууруулах, шингээлтийг нэмэгдүүлэх, экосистемийн тэнцвэрийг хамгаалах бодлого, арга хэмжээний хэрэгжилт системтэй болно.

8. Хүлэмжийн хийн ялгарлын тэнцлийг хангах зорилтыг үе шаттай хэрэгжүүлэх, технологийн шинэчлэл, инновацыг дэмжих эрх зүйн орчин бүрдэнэ.

-----oOo-----